

1930-1945

Döneminde
İç Güvenlik Politikası*

Türkiye’de 1930-1946 döneminde, genel kolluk olarak jandarma ve polis teşkilatları görev yapmaktadır. 1930 yılında jandarma teşkilatının Dâhiliye Vekâletine “bağlı” biçimde teşkilatlandırıldığı, polis teşkilatının ise Dâhiliye Vekâleti “bünyesi içinde” teşkilatlandırıldığı görülmektedir.

Jandarma teşkilatı açısından, Cumhuriyet döneminde ilk büyük değişiklik bir önceki bölümde de değinildiği üzere 1930 yılında gerçekleştirilmiştir. Teşkilat dağınık bir mevzuat sistemi ile yönetilmekte (Akman, 1991: 66) iken 1930 yılında 1706 sayılı Jandarma Kanunu çıkarılmıştır. Bu dönemde, sabit jandarma birlikleri, 13 mıntıka (bölge) müfettişliği ve bunlara bağlı il jandarma alay komutanlıkları şeklinde teşkilatlanmıştır.

1937 yılında 1706 sayılı Jandarma Kanunu’nun uygulama biçimini gösteren Jandarma Tüzüğü çıkarılmıştır.

1930 yılında 1624 sayılı Dâhiliye Vekâleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun’da, vekâletin merkez teşkilatı içinde Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü oluşturuldu. Böylece, bu Kanun ile Emniyeti Umumiye Müdürlüğü adı Emniyet İşleri Umum Müdürlüğüne dönüşürülmüştür. Umum müdürlük 5 şube biçiminde teşkilatlanmıştır. Yine 1932 yılında, 2049 sayılı Polis Teşkilatı Kanunu ile Emniyet Teşkilatının Cumhuriyet Dönemine uygun yeni teşkilat esasları oluşturulmuştur (Akkaya, 2013: 67).

1934 yılında Polis Teşkilatı Kanunu’nda 2531 sayılı Kanun ile yapılan

değişiklik, genel güvenlik işleri için 6. şubenin, hudut işlemleri için 7. şubenin kurulması gerçekleştirilmiştir.

1937 yılında 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu (RG: 12.06.1937/3629) ile emniyet de aynı jandarma gibi Dâhiliye Vekâletine “bağlı bir kuruluş” haline getirilmiştir. Aslında bütçe tekniği açısından “ayrı bütçesi” ile zaten bağlı kuruluş gibiydi. Dolayısı ile yasal olarak bu konuma ilişkin statü sağlanmış oldu. Ayrıca bu Kanun ile Emniyet Teşkilatının merkez ve taşra kuruluşları, görevleri, yapıları, merkezle ve mülki makamlarla olan ilişkileri, personeli, giyimi, özlük hakları yeniden düzenlenmiştir.

Polisin görev ve yetkileri Anayasamıza aykırı olmayan yasalarla belirlenmiştir. Bu yasalardan en önemli ve belirleyicisi olan temel yasa “Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu’dur” (Dündar, 2010). Bu Kanun genel kolluk için, dolayısıyla hem polis hem de jandarma açısından temel olarak belirleyici bir kanun olma özelliği taşımaktadır.

2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu (RG: 14.07.1934/2751) halen yürürlüktedir. Bu zamana kadar geçen süre içinde pek çok değişikliğe uğramış, bazı maddeleri yürürlükten kaldırılmış, bazı maddeleri günün değişen şartlarına ve ihtiyaçlara göre değiştirilmiş, bazı yeni madde ilaveleri (ek maddeler) yapılmıştır.

1934 yılında çıkarılan bu Kanun ile “polisin kamu düzenini ve güvenliğini sağlayacağı, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasında ölçüler

ve sınırlar, polisin genel güvenlikle ilgili görevleri, gerektiğinde “Belediye Zabıtası Görevlerinin” de polise gördürülebileceği, polisin görevi dışında bir işte kullanılamayacağı, polisin fotoğraf, parmak izi alma, açılması izne bağlı yerleri kapatma, arama yapma, el koyma, yakalama, ifade alma, silah kullanma, kimlik sorma, çalışmaktan men etme, yardım etme ve benzeri görev ve yetkileri belirlenmektedir. Ayrıca, bu Kanun’daki görev ve yetkilerin polis teşkilatı bulunmayan yerlerde jandarma tarafından kullanılacağı ve benzeri hükümler de yer almaktadır.

1935 yılında 2770 sayılı Kanun (RG: 15.06.1935/3029) ile 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu’nun 5. maddesinin (A) bendinde yapılan değişiklik ile polisin fotoğraf ve parmak izi alma konusundaki yetkileri genişletilmiştir. Değiştirilen madde, polisin parmak izi ve fotoğraf alma yetkisiyle ilgilidir. Yapılan değişiklikle, maddede mevcut olan Türk Ceza Kanunu’na göre ağır hapis cezasını gerektiren suçlar ve ammenin itimadı aleyhine işlenen suçlara ilave olarak mal aleyhine işlenmiş suçların ve her nevi kaçakçılığın maznun ve mahkûmlarının, serserilerin (iş, ikametgâhı, meskeni bulunmayan, başkaları üzerinden geçimini sağlayan kişiler) ve “mazanneisu” erbabının (hırsızlık, yağma, yankesicilik, adam öldürme, ırza geçme gibi, suçlardan mahkûm olmuş, bu suçları işlemeyi meslek edinmiş kişiler) da fotoğraf ve parmak izini almaya polisin yetkili olduğu hükmü getirilmiştir.

* Çapar, S. (2015) “1930-1946 Döneminde Dâhiliye Vekâleti”, içinde T. C. İçişleri Bakanlığı Tarihi (1920-2014), Ed: M. Çelik, Ankara: TİAV Yayınları (Sayfa: 189-191).